

Els Vietnams de Portugal

Un dels aspectes que més van influir en la Revolució dels Clavells a Portugal va ser el malestar de l'exèrcit davant un imperi colonial impossible de sostenir i que en els casos d'Angola, Guinea Bissau i Moçambic, es desfeia a foc i sang.

El cap de govern Marcelo Caetano, parc de paraules, estava orgullós del Portugal que s'estenia "do Minho a Tí-mor". A principi dels anys 70, malgrat les reiterades condemnes de les Nacions Unides, Caetano encara justificava la possessió de les colònies a l'Àfrica i al sud-est asiàtic per motius de civilització. Els ideòlegs del règim creat per Oliveira Salazar argumentaven que, a Portugal, li havia estat assignada la missió de civilitzar els africans, una tasca incompresa que feia perillar la insurgència dels nacionalistes dirigits "per la Unió Soviètica".

La croada particular contra la història va aïllar el país, el va empobrir i va provocar tres guerres colonials de terribles conseqüències físiques i psicològiques per a tota una generació de portuguesos. Guinea Bissau, Angola i Moçambic foren el Vietnam de Portugal: hi van morir milers de reclutes, s'hi van enterrar milions d'escuts i s'hi va forjar l'esperit de rebel·lia dels oficials, convençuts que aquelles guerres no es podien guanyar militarment. Amb l'excepció del sector del Moviment de les Forces Armades (MFA), dirigit per António de Spínola, els militars que van posar fi al salazarisme tenien pressa a deixar les colònies. Els soldats desplegats a l'Àfrica i la societat portuguesa, també.

Per aquest motiu, la descolonització es féu amb rapidesa: es va acceptar la independència que havia declarat un any abans el

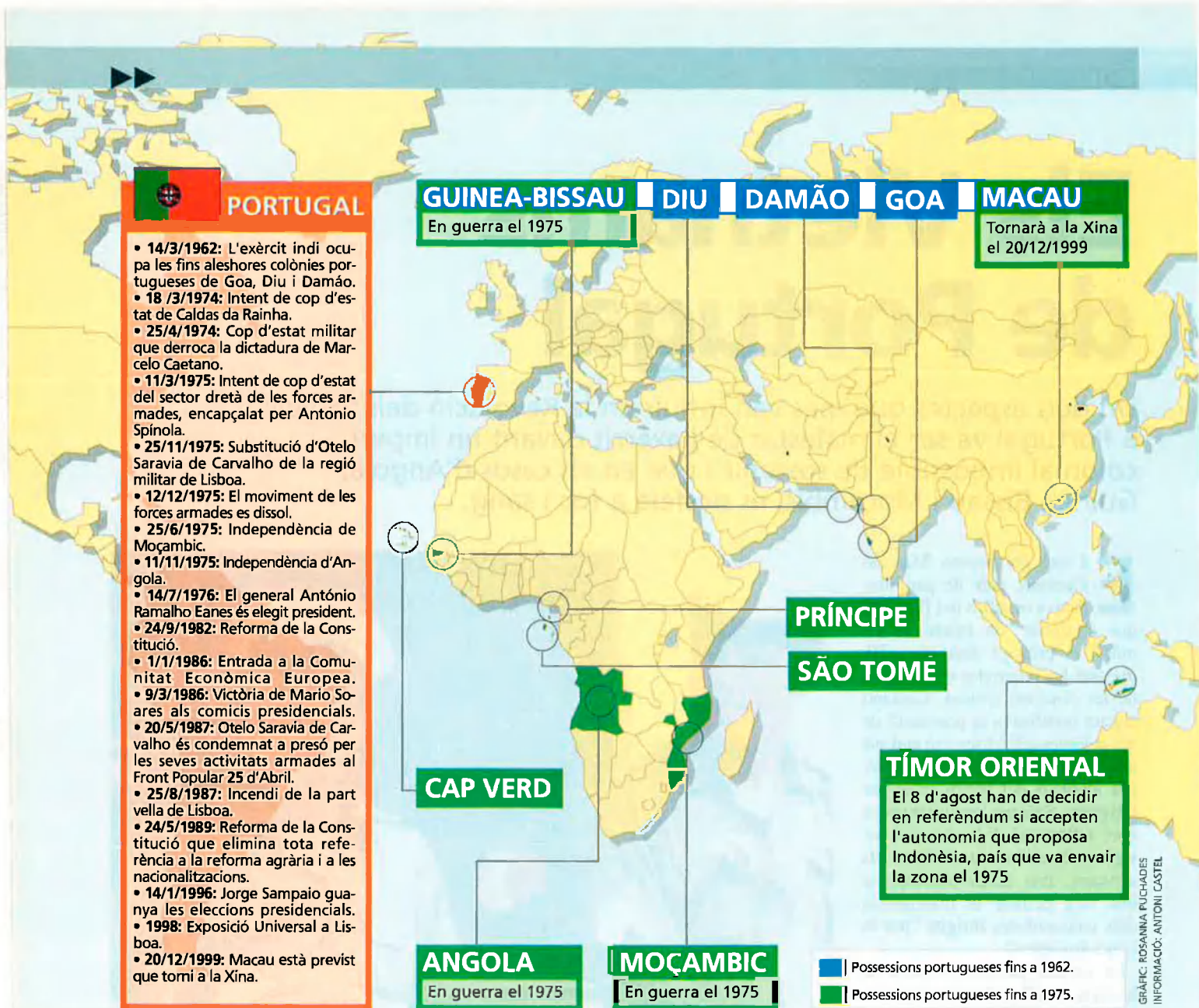
ARXIU / EFE

PAIGC a Guinea Bissau i es van iniciar les negociacions amb els moviments de les altres colònies africanes. A Moçambic, els acords de Lusaka van establir la formació d'un govern de transició dominat pel FRELIMO, que en el moment de la Revolució dels Clavells controlava el terç nord del territori, i la proclamació de la in-

dependència el juny del 1975. Els colons, atemorits pels canvis i per l'arribada dels guerrillers a la capital, van fugir a la desbandada cap a la metròpoli i a Sud-àfrica i van intentar, debades, un cop de força ocupant una ràdio i fent ràtzies contra els suburbis negres de Lourenço Marques.

A Angola, la desvinculació colo-

Soldats portuguesos, el 25 d'abril de 1974. L'exèrcit i els seus oficials estaven farts d'unes guerres colonials que no es podien guanyar i d'un règim opressiu, sense idees.

nial va ser més difícil perquè, contràriament a Moçambic, hi actuaven tres moviments: l'MPLA, marxista i amb suport soviètic, la UNITA, socialista, i amb vinculacions amb la Xina i els Estats Units, i l'FNLA, ben relacionat amb el Zaire de Mobutu Sese Seko i Washington. Els acords d'Alvor de gener del 1975 van fixar la formació d'un govern d'unitat, la convocatòria d'eleccions i la independència per a l'11 de novembre d'aquest mateix any. El govern d'unitat mai no es va arribar a formar, ni es van fer les eleccions, per diferències entre totes tres formacions. L'MPLA, amb el suport de la facció esquerrana del Moviment de les Forces Armades, especialment de Rosa Coutinho, es va defensar a la capital

del atac de l'FNLA, el maig. Dos mesos després, fracassades les converses de Nakuru (Kenya) del mes de juny per a evitar la guerra civil, l'MPLA va passar a l'ofensiva a les zones que controlava l'FNLA de Holden Roberto, al nord i nord-est del país. La guerra, ja oberta, es va internacionalitzar en pocs mesos. L'FNLA va aconseguir el suport militar del Zaire i armament dels Estats Units, alhora que la UNITA de Jonás Savimbi mobilitzava els sud-africans. A l'octubre, l'FNLA i la UNITA tenien contra les cordes l'MPLA, que es trobava encerclat a Luanda esperant el reforç dels cubans. A principi de novembre, es va girar el rumb de la guerra. L'arribada de milers d'experimentats soldats cubans, en l'ano-

menada Operació Carlota, va ser decisiva per a evitar que la UNITA, per obra dels sud-africans, entrés a Luanda. L'11 de novembre, els portuguesos, aplicant al peu de la lletra els acords d'Alvor, van deixar Luanda en mans de l'MPLA, que va proclamar la independència. L'FNLA va anar perdent força, sobre tot per la retirada del suport nord-americà, deguda a la decisió del Congrés de prohibir les operacions clandestines a Angola. En canvi, la UNITA es va mantenir forta a l'altiplanície, habitada pels ovimbundu, gràcies al suport de Sud-àfrica i dels Estats Units i al control de les mines de diamant. L'MPLA, legitimat pels governs africans, va instaurar un model de societat socialista, d'economia planificada,

que va fracassar per la guerra i per mala gestió. Tampoc no va aconseguir de reduir la UNITA, ni tan sols quan el moviment de Savimbi va perdre el suport occidental després de la retirada dels cubans, ara fa deu anys. La guerra d'Angola és l'únic conflicte actual, amb el de l'Afganistan, que té els orígens en l'enfrontament Est-Oest de la guerra freda.

A Sao Tomé i Príncipe i al Cap Verd, la descolonització va ser més fàcil que no pas a Angola. D'aquestes dues colònies, Portugal se'n va retirar després de negociar amb el moviment nacionalista hegemònic, l'MPLSTP, en el primer cas, i el PAIGC, en el segon. Quant al petit enclavament de Macau, tornarà a la Xina el 20 de desembre d'enguany, en un procés que s'ha comparat al que va viure Hong Kong ara fa dos anys.

Al Tímor oriental, el desgavell encara el paguen ara. Els portu-

ARXIU / EFE

guesos se'n van retirar de forma precipitada l'agost del 1975, enmig de la guerra civil entre el FRETILIN socialista i la Unió Democràtica del Tímor (UDT). El 28 de novembre, el FRETILIN, superior militarment i amb més suport popular que no pas la UDT, declarava la independència.

Deu dies després, els soldats indonesis envaïen el territori i hi instauraven un règim de terror, amb la mort de més de dues-centes mil persones, segons les denúncies de les organitzacions humanitàries. En aquests anys d'oblit d'Occident, Portugal ha reclamat de forma reiterada i sense gaire èxit una solució del conflicte del Tímor oriental. Després de la caiguda de Suharto, el maig del 1998, Tímor es va convertir en una qüestió prioritària per a Indonèsia, sobretot perquè Austràlia va deixar de donar suport a Djakarta i els Estats Units demanaven una solució negociada. El nou president indonesi, Jussuf Habibie, va acceptar la convocatòria d'un referèndum, previst per al 8 d'agost d'enguany, segons els acords de Nova York, que signaran el 5 de maig Portugal i Indonèsia.

Mario Soares va ser ministre d'Afers Exteriors en l'etapa de la descolonització. Angola, Moçambic i Guineà Bissau havien estat fins aleshores colònies de Portugal que havien entrat en guerra amb la metròpoli.

Antoni Castel

Més llibres que mai.

El Real Monasterio de la Santísima Trinidad
Daniel Benito Goerlich

Gastronomia Valenciana
Llorenç Millo Casas

Arte Valenciano Años 30
Diversos autors

Catí i els Pelegrins de Sant Pere
Àlvar Monferrer i Monfort

Manuel Palau
Salvador Seguí

El Teatre a Alacant
Jaume Lloret i Esquerdo

Relaciones Geográficas, Topográficas e Históricas del Reino de Valencia
Vicente Castañeda y Alcover

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA